

V zdravom tele zdravý duch!

Recenzia výstavy

Mgr. Lucia Almášiová, PhD.

kurátorka Zbierok moderného a súčasného umenia (Zbierky fotomédií)

Slovenská národná galéria

Na prelome mesiacov apríl a máj tohto roka sa v priestoroch foyeru Fakulty architektúry a dizajnu STU v Bratislave uskutočnila menšia výstava pod názvom *V zdravom tele zdravý duch!* Jej ústrednou témou, až na pár výnimiek, bola liečebná a rekreačná architektúra 20. storočia. Predstavená bola prostredníctvom fotografií z archívov dvoch známych fotografov architektúry – Ľuba Stacha a Tibora Škandíka, a tiež fotografií súčasného stavu vybraných architektúr od zúčastnených študentov fakulty (Štefánia Budzáková, Martin Valábek, Rebeca Ihringová, Ivana Šifrová, Branko Sedlák). Jadro výstavy tvorili archívne fotografické pohľady na známe moderné a neskoro moderné liečebne, zotavovne, sanatóriá a kúpele v Piešťanoch, Trenčianskych Tepliciach, vo Vysokých i Nízkych Tatrách, v Bardejove, vo Vyšných Ružbachoch a na Zemplínskej Šírave. Hoci typologicky trochu odlišne, ale stále v zmysle „zdravého tela i ducha“ vďaka funkčne a racionálne navrhutej architektúre, boli do výberu zaradené aj fotografické pohľady (na svoju dobu) na progresívny detský domov Detské mestečko v Trenčíne, alebo na vonkajšie detské ihriská v rámci panelákovkej Petržalky. Samotná inštalácia výstavy formou zavesených panelov vo vzdušnom a presvetlenom foyeri fakulty bola zvolená vhodne a lákala na prístupenie sa. Možno trochu vizuálne prisilno voči obsahu a téme výstavy pôsobil názov na výraznom červenom plátne, ktorý primárne evokoval socialistické pútače a heslá, hoci samotná výstava mala širší časový záber. Tlač dvoch fotografií na veľkorozmerné plátna (oblúbené v Stachovej tvorbe) v centre výstavy zaujala, ale pre vnímanie samotných pohľadov na architektúru kvôli zvlneniu látky nebola úplne vhodná a zostala skôr v rovine dekoratívneho prvku výstavy. Malé brožúry so základnými dátami vybraných stavieb a s ďalšími doplnujúcimi fotografiami, vrátane snímok súčasného stavu od študentov, by bolo možno vhodné doplniť ešte o krátke umeleckohistorické anotácie stavieb, ktoré by boli užitočné najmä pre potreby návštevníkov z radov laickej verejnosti.

Ľubo Stacho a Tibor Škandík sa fotografiou architektúry prvý raz verejne prezentovali ešte počas svojich štúdií v Bratislave v roku 1976. Následne súbor pohľadov na neskoro modernú architektúru hlavného mesta vystavili i v zahraničí. Od konca 70. rokov sa obaja začali fotografii architektúry venovať profesionálne. Prispievali do architektonických časopisov, na výstavy architektov a do umeleckohistorických publikácií. Súbor čiernobielych a farebných fotografií vystavený nedávno vo foyeri STU ukázal výber prác z archívu oboch autorov z 80. rokov (od Stacha vo väčšej miere). Vtedy bola väčšina prezentovaných stavieb (najmä tie povojnové) relatívne krátko po dokončení, takže boli ešte v dobrom stave, ale už v reálnej prevádzke, takže na snímkach bolo zachytené ich skutočné fungovanie a atmosféra v interiéroch a exteriéroch. Fascinujúca je najmä možnosť vidieť dobovú farebnosť fasád, dizajnu interiérov a včlenených výtvarných diel, nakoľko mnohokrát boli v časopisoch prezentované iba v čiernobielej verzii a väčšina z pôvodných interiérov dnes už neexistuje. Kontrastom k týmto záberom sú potom snímky študentov zachytávajúce súčasný stav týchto stavieb. Iba pár z nich malo šťastie na obnovu, ktorá plne alebo aspoň čiastočne rešpektovala pôvodné zámery architektov a naďalej plní svoj prvotný účel. Niektoré z nich sú v stave zanedbania a stagnácie, a nad ich budúcnosťou sa prešľapuje. Avšak asi najtristnejší je stav jednej z najznámejších a najočeneňovanejších kúpeľných stavieb funkcionalizmu – liečebného domu Machnáč v Trenčianskych Tepliciach, o ktorého osud sa stále vedú právne spory. Jeho aktuálny ruinózný stav, zachytený jedným zo študentov aj z interiérov, naznačuje, že tejto cennej pamiatke už nezostáva veľa času do totálnej

deštrukcie. O tom, ako zachovať charakter a funkčnosť často monumentálnych stavieb neskorej moderny, sa vedú diskusie nielen u nás, ale aj široko v zahraničí. Niekedy však tieto stavby zaniknú rýchlejšie, než sa vôbec nejaká diskusia o ich možnostiach začne viesť. V tejto súvislosti je veľmi dôležité vyťahovať práve aj takéto zábery z archívov, ktoré ukazujú nielen pôvodné umeleckohistorické hodnoty a auru týchto stavieb, ale zároveň autentický život, ktorý v nich bol. Výstava bola súčasťou projektu integrácie fotografie architektúry do výučby architektúry a dizajnu na STU a možno ju – aj pre menší rozsah – chápať najmä ako určitú formu informovania o prebiehajúcom projekte i prezentovania prvotných výsledkov. K záveru projektu v marci 2024 je plánovaná reinštalácia výstavy v Pistoriho (Pisztoryho) paláci v Bratislave, vo väčšom rozsahu a už s kompletnou fotografickou dokumentáciou súčasného stavu vybraných architektonických pamiatok od zúčastnených študentov.

V ZDRAVOM TELE, ZDRAVÝ DUCH!

Miesto výstavy: Foyer Fakulty architektúry a dizajnu STU, Nám. slobody 19, Bratislava

Trvanie výstavy: 25. 4. – 12. 5. 2023

Autorka koncepcie projektu a kurátorka výstavy: Monika Stacho

Text výstavy a spolupráca: Peter Szalay, SAV

Architektúra výstavy a propagácia: Jana Micháľková

Ilustračné foto:

1. Monika Stacho: Pohľad do výstavy. 2023
2. Ľubo Stacho: Vojenská zotavovňa na Zemplínskej šírave (Dušan Báľent, Eduard Horváth, Ivan Kočan, 1979). 80. roky 20. storočia.